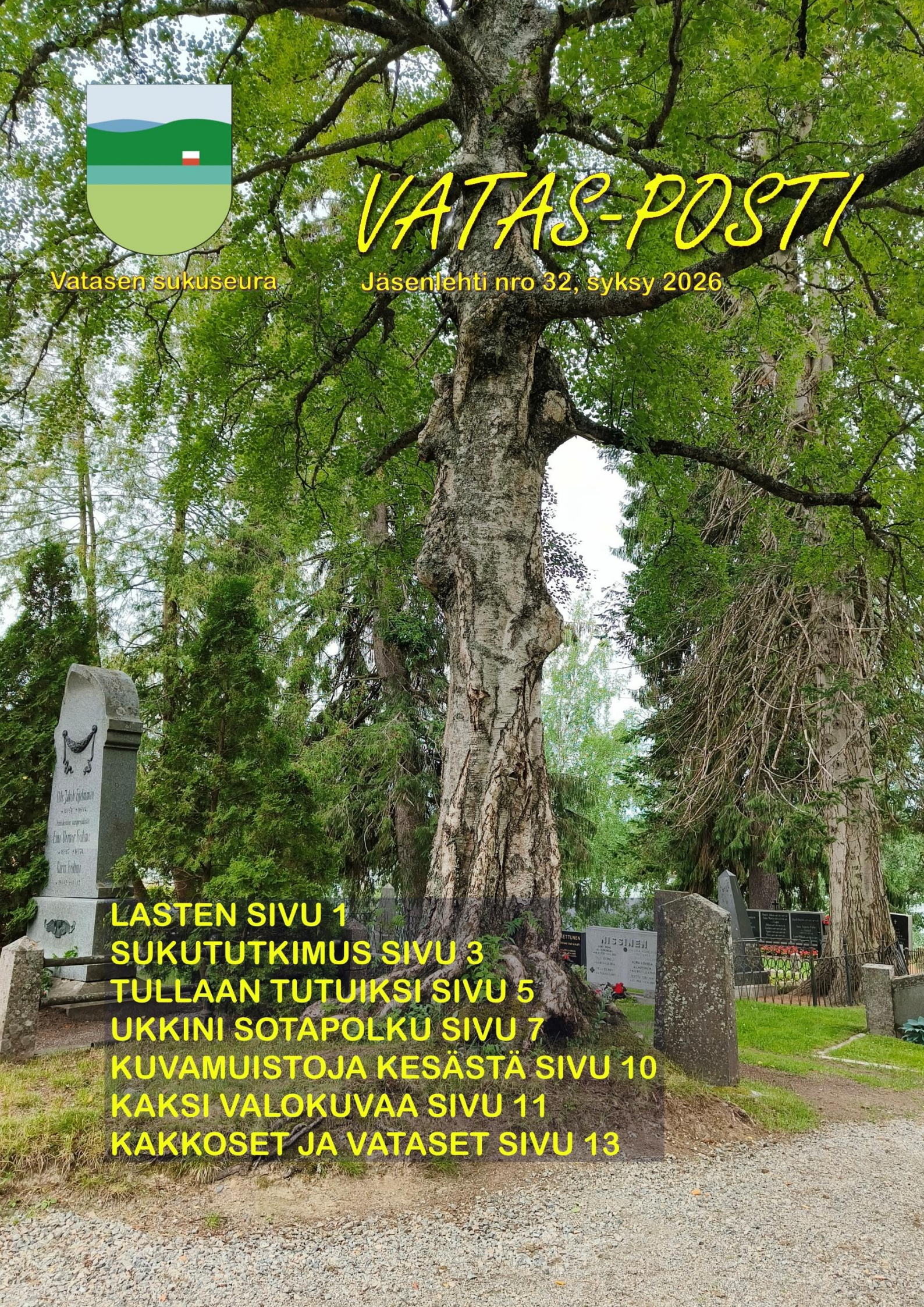

VATAS-POSTI

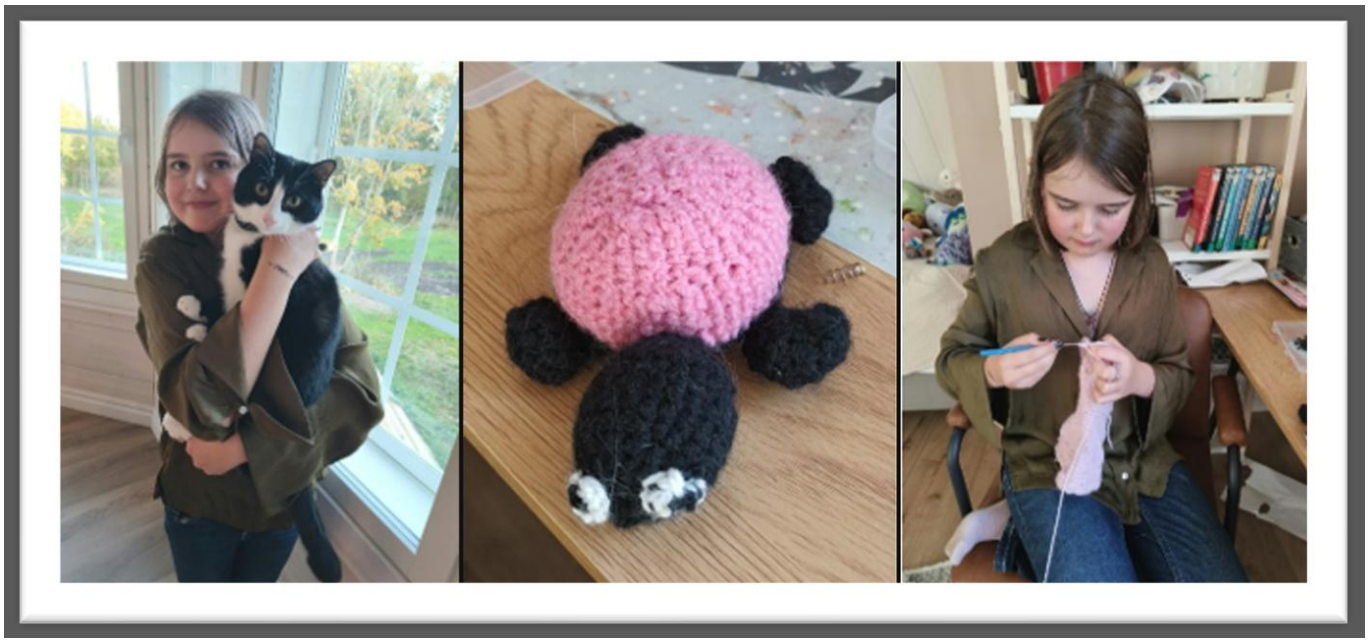
Vatasen sukuseura

Jäsenlehti nro 32, syksy 2026

LASTEN SIVU 1
SUKUTUTKIMUS SIVU 3
TULLAAN TUTUIKSI SIVU 5
UKKINI SOTAPOLKU SIVU 7
KUVAMUISTOJA KESÄSTÄ SIVU 10
KAKSI VALOKUVAA SIVU 11
KAKKOSET JA VATASET SIVU 13

LASTEN SIVU

LOTTA VIRKKAA JA HOITAA KISSOJA

Paraisilla asuva 12-vuotias Lotta Saarinen harrastaa käsitöitä. Hän tykkää virkata erilaisia eläinhahmoja. Idean hahmoihin hän saa YouTubesta tai vain jotain kuvaa katsomalla, eikä hänellä ole varsinaisia ohjeita virkkaamiseen. Virkattuja kilpikonnia hän on lahjoittanut luokkatovereilleen. Lankoja hän saa äidiltään ja mummin lankavarastosta. Lotta on taitava korjaamaan myös rikkimenneitä pehmoleluja, joita perheen koira Mirkku retuuttaa.

Lotan kotona on kolme ladon alta pentuna löytynyttä kissaa, Luigi, Sissi ja Pamela. Niistä Lotta haluaa pitää hyvää huolta. Kesyyntyneet kissat rakastavat sylissä oloa.

Kuudetta luokkaa käyvän Lotan mielestä käsityötunnit ovat kaikkein kivoimpia. Lisäksi hän käy musakerhossa, joten koulunkäynnin lisäksi harrastuksia Lotalla riittää.

Vatas-postin tiedotusryhmä: Anneli Saarinen, Markku Vatanen, Jouko Vatanen, Mira Vatanen ja Kari Vatanen.

Etukansi: Näkymä Iisalmen hautausmaalla (kuva Jarmo Saarinen). Takakansi: Kustaa Adolfin kirkko Iisalmessa (kuva Anneli Saarinen)

Puheenjohtajan terveiset

KIERTOLAISELÄMÄÄ...

”Olipa lyhyt pitkä”, totesi eräs pikkulapsi, kun automatka olikin hänen mielestään yllättävän lyhyt. Samaa voisi sanoa menneestä kesästä. Olipa lyhyt kesä. Mihin se oikein kului? Kuluiko kenties helteiden ja oikean kesälomasään odottamiseen? Tänä vuonna ei pitkiä hellejaksoa tainnut olla, vaan aurinkoisen päivän jälkeen tulikin aina sadepäivä. Toki joka puolella Suomea sää ei ollut samanlainen. Sateita riitti, mutta luonto myös kiitti erinomaisilla marja- ja sienisadoillaan. Satoa säilömällä kesäkin jatkuu, vaikka pakkanen paukkuu nurkissa.

Itse olen asunut mieheni kanssa tämän kesän ja vielä syyskuussakin lähes koko ajan asuntovaunussa. Olimme evakossa putkiremontin takia, avustimme tyttären muuttotouhuissa ja syyskuussa pojan kodinrakentamisprojekti aiheuttivat tämän vankkurielämän. Liikkuva koti mahdollisti helpon kulkemisen ja saimme hyvän syyn poiketa sukuloimassakin.

Mutta tylsää ei elämä ole totisestikaan ollut; yllätyksiä ja vaihtuvia käänteitä riittämiin. Paljon oli erilaisia kohtaamisia useiden ihmisten kanssa. Uusia paikkoja ja maisemia, sukulaisia ja ystäviä on tullut nähtyä ja tavattua. Ja ennen kaikkea myös rakkaita perheenjäseniä ja lapsenlapsia.

Olen mummina saanut touhuta lasten kanssa, tutustua paremmin heihin, joita näen harvemmin ja keskustella teini-ikäisten kanssa kuulumisia vaihdellen. Eli kaiken kaikkiaan antoisa ja onnistunut kesä!

Päätimme hallituksessa painaa Vatas-postin kokonaan värillisenä. Näin ollen sisäsivuillakin olevat uudemmat kuvat ovat selvempiä ja mukavampia katsella. Lehdessä palataan vielä kesän hetkiin valokuvien muodossa. Muistot kesästä antavat voimaa tuleviin pimeneviin syksyn päiviin. Toivottavasti sinäkin olet saanut kesästä uusia voimia, vitamiineja ja muistoja.

Anneli Saarinen

Koska pappilan pirtin uuni on hajoamaisillaan, niin tulee tänäpänä jälkeenpäätyn jumalanpalveluksen kirkonkokous pidettäväksi, jossa valitaan syynimiehiä sitä tarkastamaan ja annetaan ensi pyhänä pidettävässä kirkonkokouksessa niiden lauseesta seurakuntalaisille osa ja tarjotaan korjaus vähin vaativalle toimitettavaksi.

Jisalmen srk rippikirja/kuulutuksia 16.10.1881

HALLITUKSEN OSOITETIEDOT LÖYDÄT SUKUSEURAN KOTISIVUILTA OSOITTEESTA www.vataset.fi

YHTEINEN MAAILMANPUU KUTSUU: VATASEN SUKU GENI.COM-PALVELUSSA

Sukututkijat ovat perinteisesti rakentaneet erillisiä sukupuita. **Geni.com kokoaa tutkimukset yhteen** ja pyrkii yhdistämään ne yhteiseksi **maailman sukupuuksi**.

Palvelussa on **yli 210 miljoonaa toisiinsa linkitettyä profiilia**, joista **tuhansien sukunimi on Vatanen**. Mitä hyötyä Genistä on sukuseurallemme?

MIKSI SIIRTYÄ ERILLISISTÄ PUISTA YHTEISEEN PUUHUN?

Genissä tavoitteena on yksi profiili jokaiselle ihmiselle. **Saman henkilön profiilit yhdistetään**, jolloin tutkijoiden ei tarvitse tallentaa samoja tietoja erikseen.

Vähemmän päällekkäistä työtä: Voit hyödyntää esimerkiksi Kiihtelysvaaran sekä Savon ja Karjalan rajaseutujen Vatas-haaroista tehtyjä tutkimuksia ja keskittyä uusiin löytöihin.

Yhteistyö: Yhteiseen puuhun liittyminen voi tuoda uusia sukuhaaroja ja jopa tuhansia muiden tutkijoiden selvittämiä esivanhempia.

Kansainväliset yhteydet: Geni toimii **yli 150 kielellä**, myös suomeksi. Se helpottaa yhteydenpitoa esimerkiksi Pohjois-Amerikkaan muuttaneiden sukulaisten jälkeläisiin.

MITEN PÄÄSEN ALKUUN?

Genin **peruskäyttö on ilmaista**, ja profiileja voi luoda rajattomasti. Maksullinen Geni Pro tarjoaa muun muassa puuosumat, tehokkaamman haun, sukulaisuus-polkukaaviot ja rajattoman tallennustilan. Vuositilauksen normaalihinta on 149 USD ja mahdolliset verot; kampanjahinta voi olla huomattavasti edullisempi.

1.Rekisteröidy: Luo tunnus sähköpostilla Geni.comin pääsivulla.

2.Aloita itsestäsi: Lisää omat tietosi sekä vanhempasi, isovanhempasi ja sisaruksesi.

3.Etsi osumia: Kun puusi ulottuu 1800-luvulle, Geni alkaa ehdottaa **puuosumia (Tree Matches)**. Samaa henkilöä kuvaavat profiilit voidaan yhdistää, jolloin sukupuut liittyvät toisiinsa.

4.Liity alue-, kylä- ja paikkakuntaprojekteihin. Ne auttavat löytämään muita tutkijoita, kehittämään yhteistä puuta ja hyödyntämään palvelun teknisiä toimintoja.

5.Tutustu ohjeisiin: Lue ennen laajaa profiilien luontia Suomalaisten käyttäjien portaali ja Ohjeet Suomi ja Karjala -projektisivu. Niistä löydät maakohtaiset nimeämisohjeet ja käytännöt.

LAATU, LUOTETTAVUUS JA KURAATTORIT

Tietojen luotettavuutta tukevat lähteet, automaattiset tarkistukset ja kuraattorit:

-Lähdeviitteet: Lisää profiileihin lähteet, esimerkiksi linkit Digiarkiston kirkonkirjoihin. Vatasten sukuseuran sukukirjoja varten tehty tutkimus on arvokasta myös Genissä.

-Automaattinen laadunvalvonta: Johdonmukaisuustarkistukset (Consistency Checks) ilmoittavat esimerkiksi syntymäaikojen ristiriidoista ja muista aikajanan virheistä.

-Kuraattorit apuna: Vapaaehtoiset, kokeneet sukututkijat auttavat ongelmatilanteissa ja lukitsevat oikeiksi todennettuja historiallisia profiileja.

TIETOTURVA JA ELÄVÄT IHMISET

Elävien ihmisten profiilit ovat oletuksena suljettuja ulkopuolisilta. Tiedot näkyvät vain heidän hyväksymälleen lähiperhepiirille. Edesmenneeksi merkityn henkilön profiilista tulee julkinen osa maailmanpuuta. Ylläpitäjän on hyvä muuttaa kuolleeksi tietämänsä henkilön profiili julkiseksi, jotta päällekkäiset profiilit voidaan yhdistää.

VATASTEN SUKUSEURA JA DIGIAJAN YHTEISTYÖ

Geni auttaa löytämään sukulaisia ja tallentamaan Vatasen suvun historiaa yhdessä. Se ei korvaa sukuseuran tutkimusrekisteriä tai sukukirjoja, vaan täydentää niitä yhteisenä, vuorovaikutteisena kohtaamispaikkana. Kokeile Geniä tietokoneella tai älypuhelimella. Löydätkö itsesi tai yhteyden sukuseuramme historiallisiin vaikuttajiin?

Jouko Vatanen

VATASET ESILLÄ GENEETTISEN SUKUTUTKIMUKSEN TAPAHTUMASSA MIKKELISSÄ

”Myö voidaan ainakin lähtee!” Näin päätettiin, kun Anneli tiedusteli, löytyisikö joku esittelemään sukuseuraamme Geneettisen sukututkimusseura Sugesin järjestämään tapahtumaan Mikkeliin. Niinpä heinäkuussa Mira ja Markus suuntasivat kohti Mikkeliä.

Aamu käynnistyi verkkaisesti ja pientä jännitystäkin oli ilmassa, mutta eipä siinä auttanut muu kuin pakata tavarat autoon ja suunnata nokka kohti Mikkeliä.

Matka sujui hyvin ja perille löydettiin helposti. Tapahtumapaikalla saatiin pöytäkin hetkessä katettua sukulehdillä ja muilla aineistoilla, ja pian oltiin valmiina ottamaan vierailijoita vastaan.

Esittelypisteemme oli Väänästen vieressä, ja heidän toisella puolellaan olivat Luostariset. Päivän aikana juttelimme vierailijoiden ja muiden sukuseurojen edustajien kanssa sekä kiersimme esittelypöytiä. Kuulumisten ja kokemusten vaihto antoi uusia ideoita oman sukuseuramme toimintaan. Keskusteltavaa riitti, ja aika kului kuin siivillä. Mira suuntasi heti ensimmäisenä kuuntelemaan luentoa Savon muinaissuvuista, kun taas Markus jäi huolehtimaan esittelypisteestä ja jututtamaan paikalle saapuneita.

Tapahtuman ohjelmassa oli useita luentoja, joista viimeiseen Markuskin ehti mukaan. Sen aiheena olivat Savon sukujen asutushistorialliset taustat.

Erityisesti mieleen jäi geneettisen sukututkimuksen merkitys nykypäivänä. DNA-testauksen avulla voidaan selvittää sukulinjoja entistä tarkemmin, ja varsinkin kattava Big Y -testi herätti kiinnostusta. Geneettinen sukututkimus tarjoaa perinteisen sukututkimuksen rinnalle aivan uudenlaisia mahdollisuuksia oman suvun vaiheiden selvittämiseen.

Päivä Mikkelissä tarjosi paljon uutta tietoa, uusia ajatuksia ja mielenkiintoisia kohtaamisia, myös innostus oman suvun vaiheiden selvittämiseen entistä syvemmin. Samalla saimme edustaa omaa sukuseuraamme ja tutustua siihen, mitä kaikkea geneettinen sukututkimus voi parhaimmillaan tarjota.

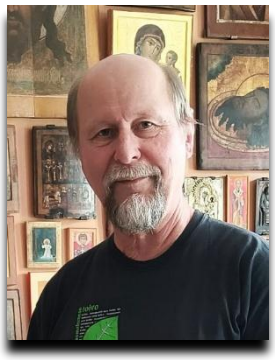
Markus Vatanen

TULLAAN TUTUKSI

VATASEN SERKUT LEIKKITOVEREINA

Synnyin vuonna 1957 Lapinlahden Pajujärvellä perheeseen, johon kuului lisäkseni sisareni Riitta ja Ulla isäni Antti Heikkisen avioliitosta äitini Sirkka Liisan (1922–2015, omaa sukuaan Vatanen) kanssa. Isäni ensimmäinen puoliso oli menehtynyt ja hän avioitui 19. elokuuta 1950 äitini kanssa. Perheeseen kuuluivat myös veljeni Pekka sekä sisareni Raili ja Pirkko isäni ensimmäisestä avioliitosta. Nämä vanhemmat sisarukseni eivät enää lapsuudessani asuneet kanssamme, vaan olivat jo maailmalla opiskelemassa ja töissä. Äitini lapsuudenkoti Tyhjölä, jossa 1950-luvun lopussa asuivat mummoni Liinu eli oikealta nimeltään Ulla Eveliina (1892–1961) ja hänen vanhin poikansa Pentti (1927–1961), on melko lähellä lapsuudenkotiani. Kauempana asuneiden äidin setien Paavon (1868–1934), Juhon (1875–1950) ja Kasperin (1880–1951) lapsiin en muista pidetyn yhteyttä, tai minä en ainakaan heihin ole tutustunut.

Äitini piti yhteyttä sisaruksiinsa ja minä sen myötä heidän lapsiinsa. Muistan käynnin Tyhjölässä 1950–60-lukujen taitteesta ja vaikka olin pieni lapsi, mieleen on painunut kuva hyvin laihasta isoäidistä ja myös vaaleahiuksisesta Pentti enosta. Viimeksi mainittu hukkui pieneen lampeen Siilinjärvellä yöuinnilla 20. heinäkuuta serkkunsa kanssa Kuopioon tekemänsä huviretken paluumatkalla. Myös Liinumummo kuoli samana vuonna 23. elokuuta yhtäältä varmaankin suruun ja toisaalta parantumattomaan vatsasyöpään. Heidän kuoltuaan taloa tuli isännöimään nuorempi veli Viljo (1933–2017) puolisonsa Salmen (omaa sukuaan Hyvönen) kanssa. Heille syntyi kuusi poikaa, joista kaksi vanhinta olivat lapsuuteni leikkikavereita. Kylän kansakoulun lähellä asui äitini sisar Vieno (1919–1996) ja hänen puolisonsa Toivo Lappalainen (1918–1996), joka oli töissä rautateillä. He olivat marjastusta ja kalastusta harrastava lapseton aviopari. Kuopiossa asuneen ja varsin nuorena kuolleiden äitini sisaren

Anni Räisäsen (1917–1970) ja hänen Mauno puolisonsa (1912–1962) poika Jussi vietti lapsena kesiä Lappalaisten kodissa. Silloin tällöin kävin heillä leikkimässä Jussi serkkuni kanssa. Kerran kesässä kävimme kylässä myös äitini sisaren Rauha Kokkosen (1914–1993) ja hänen Aamos (1909–1996) puolisonsa maatilalla Kehvon Koivusaaressa.

Siellä minulla oli leikkitoverina Matti-serkku, jonka kanssa olemme liki samanikäiset. Vatasten sukuun oli ja on edelleen siis paljon yhteyksiä.

Kävin kouluni Lapinlahdella ja armeijassa palvelin Kajaanissa, missä myös aloitin ikonimaalauksen kansalaisopiston kurssilla. Sen jälkeen hakeuduin Suolahteen harjoittelijaksi Suojarinteen kehitysvamma-laitokseen ja kouluttauduin hoitajaksi. Siellä ollessani liityin vuonna 1978 ortodoksiseen kirkkoon. Työssä ehdin olla Suojarinteellä vain puolitoista vuotta ennen opintojani Suomen ortodoksisen kirkon pappisseminaarissa Kuopiossa. Pappis-seminaarin opiskelu oli kurssimuotoista ja kesti neljä vuotta, minkä jälkeen jatkoin opintoja Leningradin hengellisessä akatemiassa. Ensimmäinen vuosi siellä oli kieliopintoja ja sitten kurssimuotoista opiskelua neljä vuotta, minkä jälkeen olin opinahjossa vielä vuoden kirjoittamassa opinnäytettä Vanhan testamentin viisauskirjallisuudesta. Kurssini opiskelijat olivat pääosin Ukrainasta, mutta yksi oli Georgiasta ja yksi Valko-Venäjältä. Venäläisiä oli vain muutama. Vuodet historiallisessa metropolissa olivat minulle merkittäviä verkostoitumisen kannalta ja kaupungin vireä kulttuurielämä oli vilkas ja innostava. Siihen aikaan neuvostoliittolaisten yhteydet länteen olivat kovin rajalliset ja oli varsin helppoa tutustua tunnettuihin kulttuurielämän vaikuttajiin, kuten kuvataiteilijoihin, muusikoihin, taidehistorioitsijoihin ja museoiden henkilökuntaan. Itselleni kertyi sieltä varsin laaja ja kansainvälinen ystäväpiiri.

Vuonna 1985 Hengellisen akatemian rehtori arkkimandriitta Manuel (Pavlov, 1950–2015),

joka myöhemmin valittiin Petroskoin piispaksi, vihki minut ukrainalaisen kurssitoverini Nikolai Lavrinenkon kanssa munkiksi ja kuukauden päästä Leningradin metropoliitta Antoni (Melnikov, 1924–1986) vihki diakoniksi. Vuoden päästä pääsiäisenä arkkipiispa Paavali (Olmari, 1914–1988) vihki minut Kuopiossa pääsiäisyön liturgiassa pappismunkiksi. Leningradin opintojen jälkeen palasin Suomeen ja Heinäveden Valamoon, jossa toimin luostarin varajohtajana ja taloudenhoitajana. Välillä olin pari vuotta Ateenassa opiskelemassa kreikan kieltä, mutta kaikkiaan luostarivuosia Heinävedellä kertyi 17. Vuonna 2004 minut valittiin Karjalan hiippakunnan apulaispiispaksi ja sitten vuonna 2018 Kuopion ja Karjalan hiippakunnan metropoliitaksi, kun arkkipiispan istuin siirrettiin Helsinkiin.

Vuosien varrella on kuvataide ja kirjoittaminen olleet tavallaan työtä ja tavallaan harrastustoimintaa. Olen maalannut maisemia ja henkilökuvia sekä suuren määrän ikoneja. Kuvataide liittyy elämääni ihan lapsuudesta saakka ja ehkäpä opin piirtämään jo ennen kuin puhumaan, niin tärkeä osa se on elämääni. Ideoita

tietokirjoihin oli ollut pitkään mielessäni, mutta ensimmäisen kirjoitin vasta palattuani Neuvostoliitosta. Kynnys aloittaa kirjan kirjoittaminen oli aika korkea. Minua rohkaisi Jukka Virtanen,

joka oli Valamossa viettämässä joulua puolisonsa ja lastensa kanssa.

Hän totesi, että kirja kyllä valmistuu, kun vain jaksaa istua niinkauan, että se on kirjoitettu valmiiksi. Ja niinhän se juuri on! Uusi tietokirja syntyy, kun kerää kasaan ensin kymmenen entistä saman aiheista teosta ja kirjoittaa niitä hyödyntäen uuden kirjan. Puutarhanhoito, marjastus, sienestys ja kalastus ovat olleet lapsuudesta saakka harrastuksiani. Myös lukeminen, teatteri ja konsertit sekä taidenäyttelyissä käynti ovat olleet mieluisia. Vuosien saatossa olen myös kerännyt taidetta ja pitänyt yhteyttä muihin keräilijöihin niin kotimaassa kuin myös ulkomailla.

Vatasten suku on laaja ja heistä ovat itselleni rakkaimmat luonnollisesti omat läheiseni, eli äitini puolelta jo lapsuudessa tutuksi tulleet Vatasen suvun jäsenet, joihin olen pitänyt yhteyttä. Iän myötä myös suvun mennet vaiheet ja sukuhaarat ovat alkaneet kiinnostaa. Harmi vain, ettei asiat juurikaan askarruttaneet mieltäni siinä vaiheessa, kun elossa oli vielä ihmisiä, jotka olisivat, ainakin toisen käden tietoina, ehkä pystyneet antamaan vastauksia nyttemmin mieltäni kiehtoneisiin kysymyksiin. Varmaankin jokainen on joskus pohtinut, mitä minulle merkitsee suvun tai oikeammin kahden, siis isän ja äidin puolen suvun jäsenyys? Sehän on jokaiselle vääjäämätön ja muuttumaton tosiasia, johon ei ole ollut valinnan mahdollisuutta. Taakka ei sukutausta ole ollut, vaan pikemminkin voimavara.

Metropoliitta Arseni

TULLAAN TUTUKSI

on uusi palsta, missä eri sukuhaarojen henkilöt voivat esittäytyä ja kertoa itsestään ja sukujuuristaan. Oletko sinä seuraava? Lähetä postia tai vinkkaa haastateltavasta jollekin tiedotusryhmässä.

BONGAATKO VATASEN LEHDESTÄ

Mikäli näet lehdessä kerrottavan Vatasista, niin lähetä leike **Liisa Koposelle**. Hän kerää seuran arkistoon lehtileikkeitä Vatasen suvusta. Leikkeen tai kopion siitä voit lähettää osoitteeseen Pekkalankatu 28, 83500 OUTOKUMPU, tai sähköpostiin *liisa.koponen@outlook.com*. Voit myös soittaa Liisalle p. **040 545947**

UKKINI SOTAPOLKU

Kun ensimmäisen kerran näin ukkini rintamakuvia ja kuvan nuoresta sotilaasta, Veikko ukistani, alkoi mielenkiintoni herätä selvittämään ukkini sotapolkua. Eräänä jouluna laitoimme isäni kanssa Veikon kantakortin tilaukseen ja siitä alkoi sotapäiväkirjojen lukeminen. Pikkuhiljaa tarina alkoi hahmottua.

Vuonna 1941 veljekset, tykkimies Veikko Antero Vatanen ja sotamies Lauri Vatanen, lähtivät sotaan Kerimäen Kumpurannasta. Veljekset taistelivat samalla lohkolla. Laurin polku kuitenkin päättyi liian aikaisin. Ukkini Veikon tie vei aina Äänisen rannoille asti. Tässä kertomukseni ukkini Veikon sotapolusta.

Linnoitustykistöön

Talvisodan päätyttyä Laatokka jäi rauhanneuvottelujen jälkeen rajan taakse, ja sen puolustamiseen tarkoitettu rannikkotykistö menetti toimintaympäristönsä. Laatokan joukoista muodostettiin uusi aselaji, linnoitustykistö, Salpalinjan järviseuduille. Veikko-ukkini sai koulutuksen ja sijoituksen juuri tällaiseen linnoitustykistöön. Hänet sijoitettiin Linnoitus patteristo 4:ään, joka koostui kuudesta linnakkeistosta ja 19 sulkulinnakkeesta, jotka olivat hajautettuina Puruveden saariin ja pienempiin linnoitusasemiin. Patteri, jossa Veikko oli, käsitti neljä tykkiä, ja sen sijoituspaikka oli sulkulinnake Vehkasalon saaressa Puruvedellä. Komentajana patteristossa toimi kapteeni Kalle Koski. Sulkulinnakkeet sijoitettiin yleensä saarien itärannoille ja niemiin puolustuslinjan eteen, mistä pystyttiin ampumaan ennalta määrättyihin pisteisiin ja maaston kohtiin sulkutulella. Sulkulinnakkeet olivat paljon kevyempiä ja liikkuvampia linnoitteita, joihinkin ennätettiin rakentaa betonisia suojiakin. Sulkulinnakkeisiin oli tarkoitus kuulua myös jalkaväkeä. Linnoitteet jäivät pääosin kesken sodan jo alettua, ja näitä keskeneräisiä asemia voi vielä tänä päivänäkin käydä tutkimassa Salpalinjalta.

Hyppyheikit

Kalusto linnoitustykistöllä ei ollut hääppöistä. Se oli osittain vanhaa Venäjän vallan aikaista tai talvisodan ajoilta saatua kalustoa. Nämä kuitenkin katsottiin ihan toimiviksi aseiksi kiinteissä asemissa.

Veikon patteri operoi ranskalaisilla De Bange 90K/77-tykeillä, joita kutsuttiin leikkisästi ”hyppyheikeiksi”. Nimitys ei ole täysin tuulesta temmattu. Nimi tulee siitä, että tykissä ei ollut rekyylinpoistoa, vaan laukauksen jälkeen tykki kirjaimellisesti hyppäsi pois paikoiltaan. Jossakin muistan myös kirjoitetun vitsillä, että tykki vaati kaksi tähystäjää – toinen seurasi, mihin ammus osuu, ja toinen sitä, minne tykki liikahti laukauksen jälkeen. Tykkejä liikuteltiin yleensä joko hevosilla tai kuorma-autolla. Tykki purettiin osiin kuorma auton lavalle, ja sen lastaaminen vaati usein rinteen, johon tehtyyn loveen kuorma-auto lava edellä ajettiin. Voi vain kuvitella, millaista oli keskellä sotatoimia liikutella 1877-luvun puupyöräistä tykkiä vaikeissa maasto-olosuhteissa asemia vaihdettaessa, saati muuta siihen kuuluvaa kalustoa samalla

Kohti rajaa.

Ennen varsinaisten sotatoimien alkamista oli pattereilla jo ennätetty harjoitella myös liikkuvaa sodankäyntiä. Tykistöä alettiin siirtää Salpalinjalta puolustusvalmiudesta kohti rajaa, Parikkalan Kirjavalaan. Linnoitus patteristo 4:stä muodostettiin juuri sodan syttymisen aikaan rajan läheisyydessä IV/KTR 15, jossa Veikko kuului 12. Patteriin (Ptri Kangasaho). Tämä uusi patteristo tuli olemaan Kenttätykistörykmentti 15 tuki patteristo. Suuri haaste oli saada kiinteisiin asemiin suunniteltu aselaji ja koulutettu joukko toimimaan liikkuvassa hyökkäyssodassa kenttätykistön rinnalla. Veikon patteristo oli osa 2. Divisioonaa. Tämän divisioonan hyökkäyssuunta oli Tyrjä, Akkaharju, Ihala ja Jaakkima. Sieltä tie jatkui Lahdenpohjaan Laatokan rannalle.

Heti rajan ylitettyä alkoivat kiivaat ja ankarat taistelut nykyisen Parikkalan kohdalla, Tyrjän kylästä. Tyrjässä Veikon patteri toimi Tyrjän rykmenttinäkin tunnetun Jalkaväkirykmentti 7 tukena.

Samassa divisioonassa taisteli myös Veikon veli Lauri Vatanen, III/JR 7 lähettinä. Lauri kuitenkin kaatui myöhemmin Jaakkiman taistelussa Miinalan kylän lähellä Mentseinmäellä. Tyrjän taistelussa suomalaiset kärsivät raskaita tappioita, mutta vihollinen saatiin nujerrettua, ja kenttätykistörykmentin matka jatkui jalkaväkeä tukien kohti Laatokan rantaa.

Ääniselle

Seuraavat kuukaudet menivät Laatokan pohjoispuolisten alueiden ja rannikon saarien takaisin valtauksissa. Sotapäiväkirjojen mukaan Veikon patterin toiminta oli saarien ja rannikon haltuunoton aikaan maltillista. Hiljaisen vaiheen jälkeen syyskuussa tuli käsky siirtää patterit Äänisjärven rannalle. Ympäristöön, jonne patteri oli alun perin koulutettu – kiinteisiin sulkulinnakkeisiin torjumaan vesistöstä uhkaavaa vihollista. Veikon patteristo sijoitettiin 2. Rannikko patteristo Ääniseen. Patteri sijoitettiin suurhyökkäykseen asti Kallio-nimiseen (Sheleki) kylään Äänisen rannikon eteläosassa. Kallio oli pieni vepsäläiskylä, jonka rantametsästä kohosi pystysuora kallio. Korkealta kalliolta olikin hyvä tähystää Äänisen ulapalta saapuvia vihollisia. Asemat ja parakkirakennukset sijaitsivat tämän kallion ja rannan välisellä alueella. Myös tykit vaihtuivat näissä asemissa ”hyppyheikeistä” parempiin ja nykyaikaisempiin amerikkalaisiin ”Betlehem”-tykkeihin, 75K/17-tykkeihin, joihin ei enää ”kahta tähystäjää” tarvittu.

Patteriston toiminta aina kesän 1942 alkuun oli kovin rauhallista. Oli asemasodan vaihe. Aika kului harjoituksissa, talojen ja teiden korjauksessa sekä puolustusvarustelutöissä. Tältä ajalta Veikko varmasti sai kädentaidot tulevaan elämään kirvesmiehenä. Joitakin vihollisen iskuyrityksiä oli talvella jäitä pitkin, ja kesäisin tykkiveneet ja lentokoneet tekivät häirintäammuntaa, joten varuillaan kuitenkin oli oltava.

Suurhyökkäys

Kesäkuussa 1942 patteriston nimeksi muuttui Rannikkotykistörykmentti 4, ja Veikko kuului tässä rykmentissä 402. Kevytpatteriin. Tässä rykmentissä Veikko vietti suurimman osan sota ajastaan. Tästä eteenpäin vihollisen toiminta Äänisellä muuttui aktiivisemmaksi, ja sotapäiväkirjoissa on useita merkintöjä pommikoneista ja maihinnousuyrityksistä sekä tykkivene havainnoista.

Välillä tulta piti tykeillä antaa vihollisenkin suuntaan.

Vihollisen suurhyökkäys alkoi 9.6.1944, ja viivytystaistelut oli aloitettava. Veikon kantakortista käy ilmi, että hän siirtyi ratsuriksi viivytystaisteluiden alettua. Luultavasti vetämään tykkejä hevosella.

Sotapäiväkirjassa kerrotaan, että Veikon 402. Kevytpatteri aloitti siirtymisen Puujoelle 22.6.1944, jolloin Kallion asemat oli nyt hylätty patterin osalta. Vihollinen pääsi Syvärin yli 23.6.1944, ja Veikon patterin oli jäätävä tuliasemiin Puujoen pohjoispuolelle maantien varteen ottamaan vastaan Äänislinnaan eli Petroskoihin etenevää vihollista. Seuraavissa viivytysasemissa Veikon patteri ampui Suojujoella ensimmäiset tykinlaukaukset asemistaan aamuyöllä 2.7.1944 vihollisen yrittäessä joen yli hyökkäystä. Sotapäiväkirjassa on myös mainittu saman päivän aamuna patteriston torjuneen vihollisen hyökkäysyrityksen, jossa ammuttiin yhteensä 440 kertaa koko patteristolla. Seuraavaksi viivytystaistelut jatkuivat Säämäjärven–Sotjärven kannakselle, johon oli seuraavaksi asetuttava puolustukseen. Täältä siirryttiin vähitellen Pyhäjärven maastoon leporyhmitykseen. 7.7.1944 olivat viivytystehtävät prikaatin osalta tehty, ja siirtyminen pois Karjalan rintamalta alkoi.

Suomenlahdelle

Vielä sota ei kuitenkaan loppunut. Vihollinen painoi täyttä häkää päälle toisaalla, ja nyt Veikko siirtyi patterin mukana Suomenlahdelle estämään vihollisen etenemistä, sillä läpimurto Karjalan kannaksella oli jo pitkällä. Siirto tapahtui junalla Haminaan. Matka ei kuitenkaan mennyt turvallisesti, vaan vihollisen maataistelukoneet tekivät useita hyökkäyksiä junaa kohden matkan aikana. Sotapäiväkirjassa on mainittu, että tappioita otti myös Veikon 402. Kevytpatteri. Sotilaita onneksi vain haavoittui, mutta materiaalia tuhoutui ja hevosia kuoli. Suomenlahdella patteri siirtyi Viipurinlahdelle Säkkijärvelle puolustukseen. Siellä patteriston tehtävänä oli olla Rannikkotykistörykmentti 22 tukena. Veikon patterin asemat olivat Ristisatamassa ja Vilalahdessa. Rykmentti saapui paikan päälle juuri Viipurinlahden taisteluiden vilkkaimpien vaiheiden jälkeen, eikä rykmentillä ollut taistelutehtäviä täällä ennen rauhan tuloa.

Sota päättyy

Huokaus on voinut olla paikallaan Veikolla hänen kuultuaan aselevosta, mutta se ei vielä sotapolkua keskeyttänyt. Oli marssittava vielä rauhanrajojen taakse ja mentävä Porkkalan vuokra-aluetta varmistamaan.

Veikko pääsi kotiutumaan Porkkalasta vasta marraskuun lopulla 1944. Sotataival oli viimein tullut päätökseen.

Pitkä oli ukin matka. Yli kolmen vuoden reissu aina Kumpurannasta Äänisen etelärannalle, sieltä takaisin Viipurinlahdelle ja Porkkalaakin piti vielä mennä varmistelemaan. Kotimatkaakin oli vielä jäljellä, ennen kuin kotiutusjuna oli Kerimäen Silvolan asemalla.

Veikko ei sotaretkistään paljoa puhunut, ja se on ihan ymmärrettävääkin. Reissu oli raskas monellakin tapaa nuorelle miehelle. Menettihän hän myös veljensä tässä sodassa.

Ei ollut helppoa olla tykkimies tuohon aikaan ja tuolla kalustolla. Vaara vaani vihollisen vastatykistössä, metsässä harhailevissa vihollisissa ja jatkuvissa ilmahyökkäyksissä. Asemasodan aikainen tylsyys, mutta harvat vihollisen häirintäammunnat raastoivat varmasti mieltä.

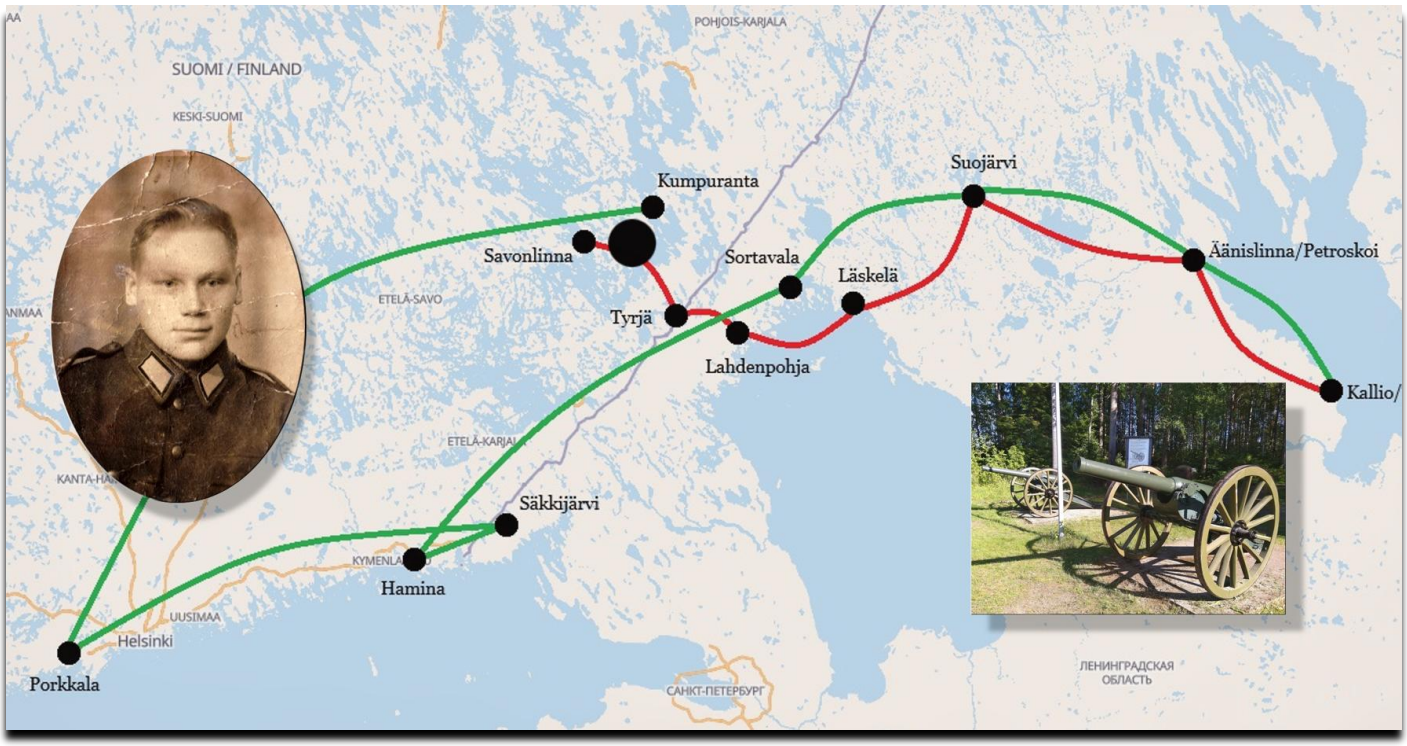
Muistan myös sotapäiväkirjoja lukiessani maininnan Tyrjän taisteluista sodan alusta, että oma tykistö oli välillä niin lähellä jalkaväen taisteluita, että vihollisen konekiväärin luodit ropisivat mäntyihin. Vaikka tykistö toimikin jalkaväen takana ajateltuna turvassa, sitä se ei kuitenkaan ollut. Vihollista kiinnosti tuhota Suomen tehokkain ase.

Aihe on ollut minulle erittäin mieleinen ja sellainen, johon on aina ollut kiva palata jatkamaan tutkimuksia. Jos ukin kanssa voisi vielä päästä saunomaan, tulisivat puut kyllä loppumaan...

Veikko Vatasen maallinen matka päättyi 28.6.2010.

Lähteinä käytetty mm.
Suomen linnoitustykistö 1939–1944 kirja
2. Divisioonan sotapäiväkirjat
Kuvien tarkastelu - Kansallisarkisto | Asiointipalvelu Astia

Markus Vatanen

”SAVON MUALLA” KUVAMUISTOJA KESÄSTÄ

Savon muan portilla Pyhäjärvellä. Vaskikello on saanut nimensä Johanna Vatasen pojanpoika Paavo Rönkön ympäri maailmaa keräämästä kellokokoelmasta. Runnin kylpylän terveysvesi on hyvin rautapitoista. Vuoden 1909 Salmetar-leden mukaan äitini serkut, lapset Matti, Juliana ja Anna Maria Vatanen Viitaan Kattilaharjulta ovat jo olleet vedenjuojina Runnilla.

Menneiden sukupolvien haudoilla Iisalmen hautausmaalla.

Vatasen Markku pyöritti meitä autollaan pitkin Lapinlahtea näyttäen Vatasten nykyisiä ja vanhoja asuinpaikkoja.

Markku äitinsä Salmen kanssa isänsä haudalla. Askolan eli vanhan Vatalan maisemaa Lapinlahdella

Juhani Ahon museo Iisalmella ja ihmettelyä Iisalmen torilla…

Kuvat ja tekstit **Anneli Saarinen**

KAKSI VALOKUVAA

Monilla meistä on vanhempien perintönä valokuvia, joissa kuvattujen henkilöiden nimet, kuvausaika ja -paikka eivät ole tiedossa. Sukuun liittyviä mysteerikuvia voi toki nähdä myös julkaisuissa. Kuvassa esiintyvistä saattaa yksi tai useampi henkilö olla tiedossa. Mieltä jää kuitenkin askarruttamaan, keitä ovat ne tuntemattomat henkilöt sekä miksi, milloin ja missä kuva on otettu.

Viime Vatas-postissa oli sivulla seitsemän serkkuni Markku Vatasen tekstin kuvituksena valokuva, jonka henkilökooste, kuvan ottopaikka ja ajankohta jäivät kaihertamaan mieltäni. Samainen kuva on julkaistu myös kotiseutuneuvos Leo Puurusen vuonna 2007 julkaistussa teoksessa ”Karvasalmi. Lapinlahden vanhinta asuinaseutua”. Siinä kuvatekstinä on: ”Vatasen koko perhe muutti Hernejärveltä Vatalan taloon 1920-luvun. lopulla.

Henkilöt vasemmalta: 1. Liinu, 2. Heta. Oikealta lukien: 1. isäntä Kasper, vanhaemäntä Riikka, 3. keskellä Anna-Reetta.” Oikaisen jatkossa Puurusen toimittamassa kyläkirjassa olevat virheelliset tiedot.

Henkilöt ovat asettuneet kuvaan selvästi tiettyyn arvojärjestykseen. Otokseen on haluttu luoda arvokkuutta asettamalla kuvaan lisäksi kaksi viherkasvia. Etualalla on kankaalla peitetyn kukkajalustan päällä hentokasvuinen Unelma (*Asparagus setaceus*), joka oli 1900-luvun alussa yleinen huonekasvi varakkaissa kodeissa. Arvattavasti se ei kuitenkaan Karvasalmessa ollut tuolloin vielä tavallinen koristekasvi, koskapa se asetettiin kuvaan näyttävälle paikalle.

Takana oleva viherkasvi on mahdollisesti traakkipuu, eli köyhän miehen palmu. Saattaa olla, että nuo kukat tulivat perheen muuttokuorman mukana Iisalmen Kääriänsaaren kylästä Karvasalmen Askolaan.

Mutta keitä ovat kuvan henkilöt? Syntyperäisiä Vatasia on kuvassa varmuudella kaksi. Oikealla istuu Vatalan taloa isännöinyt Kasper Vatanen (1880–1951), jota perheessä kutsuttiin tuttavallisesti Kaspoksi ja toinen vasemmalta on hänen sisarensa Heta (1888–1954). Veljensä Kallen (1878–1956) tavoin Kasper oli kaljupäinen ja karvalakista päätellen kuva on mahdollisesti otettu talviaikaan. Heta Vatanen ei ollut naimisissa ja hänen perintönään on edelleen laajaksi kasvaneella perikunnalla jakamaton ja lainhuudotta jäänyt rantatontti taloineen ja saunoineen kauniilla kallioisella niemellä Onkiveden rannassa. Kasperin vieressä on hänen puolisonsa Retriikka eli tuttavallisesti Riikka (omaa sukuaan Karinen, 1887–1928). Ensimmäisenä vasemmalla istuu Kalle Vatasen puoliso Ulla Eveliina (omaa sukuaan Heikkinen, 1894–1961), jota kutsuttiin Liinuksi. Hetan ja Riikan välissä on Kaspon ja Hetan äiti Anna Reetta (1844–1921, omaa sukuaan Laitinen). Anna Reetta asui miehensä Pekan (1841–1912) kuoleman jälkeen tiettävästi pääosin tyttärensä Hetan luona, mutta vieraili pidempiä aikoja myös neljän poikansa kodeissa. Kuvan ottohetkellä hän oli nähtävästi Karvasalmen Askolassa, jota kansankielessä kutsuttiin Vatalaksi tilan hankkineiden Vatasten mukaan. Takana seisova tyttö voi mahdollisesti olla Paavo (1868–1934) ja Maria (1869–1954, oma sukuaan Tuovinen) Vatasen vanhin tytär Hanna (1902–1949) tai Juho Petter eli Junnu (1875–1950) ja Aurora (1883–1920, omaa sukuaan Mykkänen) Vatasen vuonna 1904 syntynyt tytär Ada tai tämän vuonna 1906 syntynyt sisar Alma.

Vataset muuttivat vuonna 1891 Karvasalmen Askolan tilalle (n:ro 14) Iisalmen tuntumasta Kääriänsaaren kylästä, jossa kaikki viisi lasta olivat syntyneet. Kylää ei enää tunneta Kääriänsaarena vaan Viitaana, mutta vanhasta nimestä muistuttaa vielä Kääriänsaaren kalastuskunta.

Vanhaisäntä Pekan kuoltua vuonna 1912 Askolan maatila jaettiin vuonna 1914 veljesten kesken neljään osaan. Juho nimesi saamansa osan Tiehaaraksi, Paavo oman tilansa Ukkolaksi, Kalle nimesi tiluksensa Tyhjöläksi ja Paavolle jäi Askolan tilan perusosa rakennuksineen, jota sukunimen perusteella kutsuttiin Vatalaksi, mutta oli edelleen virallisesti Askola. Heta, joka neuloi ja kehräsi ansioikseen, sai mahdollisesti hiukan perintöä tai ainakin velkaa veljiltään, joilla varoilla hankki asunnokseen ensin pienen päreillä vuoratun mökin Karvasalmesta ja sittemmin edellä mainitun jakamattoman Kallioniemi rantatontin.

Se otsikossa mainittu toinen valokuva on äitini (Sirkka Liisa Heikkinen, omaa sukuaan Vatanen 1922–2015) perintönä minulle jäänyt valokuvasuurennos hänen isoäidistään Anna Reetta Vatasesta. Kuva on rajaus Vatas-postissa julkaistusta perhekuvasta. Olin usein pohtinut, miksi kuvassa näkyy hentokasvuinen kukka, mutta nyt sekin selvisi. Äitini jäämistöstä on peräisin myös hänen äidiltään perintönä saamansa Anna Reetta Vataselle kuulunut pieni punamullalla maalattu arkku, jota hän tiettävästi piti mukanaan asuinpaikoissaan lastensa luona. Äitini kertoi kuulemansa perusteella mummonsa säilyttäneen siellä ainakin vähiä rahojaan. Mahdollisesti arkussa pidettiin aikoinaan myös Askolan maatilan asiapapereita.

Valokuva kertoo paljon, mutta paljon jää vielä vaille vastausta. Harmittaa, etten nuorena kuunnellut sen paremmin äitini kuin muidenkaan vanhan polven Vatasten kertomuksia menneestä. Nyt olen kokonaiskuvaa rakentaessani vain toisen käden muistojen ja arkistotietojen varassa. Mutta yksi on varma: veri on vettä sakeampaa.

Metropoliitta Arseni

Metropoliitta Arsenin maalaamia ikoneita

KAKKOSET JA VATASET

Kakkosen suvun jäseniä ajaa kaiketi eteenpäin halu osoittaa, että ei me mitään *toisia* olla, vaan ensimmäisiä. Vataset ovat asuneet samoissa pohjoiskarjalaisissa kylissä, mutta eivät selvästikään ole vierastaneet Kakkosia: naimisiin on menty puolin ja toisin.

Ensimmäinen maininta Kakkosista on Hammaslahden kylästä Pyhäselästä (nykyisin Joensuuta niin kuin Kiihtelysvaarakin). Siellä asui 1600-luvun lopulla ja 1700-luvun alussa Yrjö Pekanpoika Kakkonen, nykyisen suvun esi-isä. Vataset muuttivat Hammaslahteen Ison vihan jälkeen eli noin vuonna 1720. He tulivat Pohjois-Savosta – heistähän on siellä tietoja jo 1400-luvulta. Hammaslahdesta esivanhempamme siirtyivät muun muassa Huhtilammelle. Kuinka sattuikaan, niin tekivät myös Kakkoset. Molemmat suvut levisivät myös Heinävaaraan Ison vihan jälkeen. Kuten Vatasiakin, Kakkosia on nyt koko maailmassa.

Kakkosten lähtökohdat olivat vaatimattomat: esimerkiksi Hammaslahden sukuhaaran jäsenet olivat 1800-luvulla suurimmaksi osin tilattomia: lampuoteja, torppareita, mäkitupalaisia, palvelusväkeä, itsellisiä tai loisia. Lampuoti vuokrasi koko tilaa, ja hänet rinnastettiin siksi talollisiin. Hänen asemansa oli kuitenkin epävarmempi kuin perintötilallisen.

Kakkoset ovat menestyneet, vaikka alku on ollut vaatimaton. Kyösti Kakkosenkin esivanhemmat olivat sata vuotta sitten tilattomia. Nykyinen kauppaneuvos, taiteen kerääjä ja miljonääri syntyi Kiihtelysvaarassa, kävi koulunsa Joensuussa ja suoritti oikeustieteen kandidaatin tutkinnon Uppsalassa. ”Tokmannin” alku oli Joensuussa Raatekankaalla ollut halpakauppa. Kyösti ei enää ole mukana Tokmannin hallinnossa tai sen merkittävänä osakkaana, vaan jatkaa Kakkosten yhtiöissä mm. kiinteistösijoittajana.

Taiteen keräyksen Kyösti aloitti jo opiskeluaikanaan. Kokoelmat ovat kasvaneet niin, että niistä on koottu isoja näyttelyitä.

Hän lahjoitti kotipitäjänsä Kiihtelysvaaran kirkolle enkelipatsaan.

Tuhopoltossa tuhoutuneen kirkon uudelleen rakentamiseksi piti järjestää pohjoiskarjalaisten taiteilijoiden esiintymisiä ja keräys, mutta koronaepidemia torppasi hankkeen. Kyösti lahjoitti puuttuvan osuuden. Hän on sanonut: ”joku raja on minunkin hyväntekeväisyydelläni”. Raja ei tullut näköjään vastaan Kiihtelysvaarassa.

Kyösti on Unkarin kunniakonsuli. Hän iloitsee Orbánin ”tunkkaisen kauden” päättymisestä. Kielten sukulaisuudesta johtuen maidemme välit ovat olleet perinteisesti hyvät. Toivomme niille hyvää jatkoa!

Lähteenä olen käyttänyt Vatasten sukukirjan ym. ohella kirjaa ”Iso Kakkonen I. Pyhäselän Hammaslahdessa eläneen Yrjö Kakkosen jälkeläisiä 1600-luvun lopulta nykypäivään”. Kakkosten sukuyhdistys, Joensuu 2014.

Anssi Saura

JÄSENMAKSUMUISTUTUS!

Oletko unohtanut maksaa jäsenmaksun tältä vuodelta - Ei hätää, maksa se nyt!

Jäsenmaksu on **20 €** ja saman talouden perheenjäseneltä 5 €. Jäsenmaksut maksetaan Vatasten sukuseura ry:n tilille: **FI19 5047 0720 0361 48.**

Jäsenmaksun voi halutessaan maksaa myös 10-vuodeksi kerralla, Jolloin se on 200 € ja perheenjäseneltä 50 €. Laitathan viestikenttään vuoden, jota maksu koskee, nimesi ja osoitetietosi.

Taloudenhoitaja Pekka K. Vataselta voi tarvittaessa kysyä maksutilanteesta.

Jäsenmaksu on tärkeä osa sukuseuramme taloudellista tukea. Sen turvin esimerkiksi Vatas-posti pystytään julkaisemaan.

TALVI ON TULOSSA, ONKO SINULLA JO VATAS-LAPASET?

Vatasen sukuseura järjesti sukulapas-kilpailun vuonna 2016. Kilpailun voitti Leena Vatanen.

Kotisivuilta https://vataset.fi/artikkelit löydät ohjeen näiden lapasten tekoon.

Mira ja Markus Mikkelissä

Niin kuin mennä sunnuntaina kuulutettiin, mahtavat ne talonmiehet jotka tahtovat lainata taikka osta siemenotria Kuopion Magasinista, tänäpänä jälkeen päätetyn jumalanpalveluksen löydettä itsens pappilan väen huoneissa, että he siellä tulis ylöskirjoitetux ja heidän vaatimukxens

Iisalmen msrk srk rippikirja/kuulutuksia v.1855

Allekirjoitetun asuntoon asettunut urosa. Musta kartanonkoiran sukua kuleksiva koira viime loppiaisiltana, jonka saa omistaja käytä perimässä. Iisalmessa tammikuun 20pv 1900 Juho Turunen Kauppilanmäki

Iisalmen msrk rippikirja/kuulutuksia

Vaatemytty löydetty Paloisten ja Kairikan väliltä, jonka omistaja saapi käytä tuntomerkillään omistamassa Paavo Karhusta kaupungista. Iisalmella 14pv maaliskuuta 1900.

Kuulutus Iisalmen msrk rippikirja